

KÜLLİYE

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Ergenlerde Ruh Sağlığı Problemlerinin Latent Profil Analizi İle İncelenmesi

Fuat TANHAN*

Özet

Bu araştırmada, ergenlerin psikososyal gelişim süreçlerinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi ve farklı güçlük profillerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada, 647 ergen üzerinde Güçler ve Güçlükler Anketi (SDQ) uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları, ergenlerin duygusal, davranışsal, hiperaktivite ve akran sorunları gibi farklı güçlüklerle karşılaştığını göstermektedir. Latent profil analizi (LPA) sonuçları, ergenlerin üç temel grupta toplandığını ortaya koymuştur. İlk grupta, bireylerin duygusal ve davranışsal güçlüklerinin düşük düzeyde olduğu; ikinci grupta, duygusal problemlerin belirgin şekilde öne çıktığı; üçüncü grupta ise sosyal işlevsellikte zayıflık ve yoğun güçlüklerin görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgular, ergenlik dönemindeki bireylerin yaşadığı sorunların çok boyutlu bir perspektifle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, akran zorbalığı, sosyal dışlanma ve stres gibi faktörlerin bireylerin psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri dikkat çekmektedir. Araştırma, ergenlerin bireysel farklılıklarına uygun stratejiler geliştirilmesinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sağlıklı gelişim için kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klinik psikoloji, ergenlik, psikososyal faktörler, duygusal ve davranışsal sorunlar.

Investigation of Mental Health Problems in Adolescents Using Latent Profile Analysis

Abstract

This study aimed to identify the challenges adolescents face during their psychosocial development and examine their distinct difficulty profiles. Using a descriptive survey model, data were collected from 647 adolescents through the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). The findings revealed that adolescents experience various challenges, including emotional, behavioral, hyperactivity, and peer-related problems. Results from latent profile analysis indicated three main groups: the first group exhibited low levels of emotional and behavioral difficulties; the second group demonstrated prominent emotional problems; and the third group showed poor social functioning alongside intense difficulties. These findings highlight the necessity of addressing the issues adolescents face from a multidimensional perspective. Factors such as peer bullying, social exclusion, and stress significantly impact adolescents' psychosocial development. The study underscores the importance of developing strategies tailored to adolescents' individual differences to support healthy development on both individual and societal levels. However, the study's limitations include its focus on a specific geographical region and socioeconomic groups, as well as the reliance on self-reported data, which restricts generalizability.

Keywords: Clinical psychology, adolescence, psychosocial factors, emotional and behavioral problems

* Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Rehberlik Ve Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Van/ Türkiye, fuattanhan@yyu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-1990-4988

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Tanhan, F. (2025). Ergenlerde Ruh Sağlığı Problemlerinin Latent Profil Analizi İle İncelenmesi, *Küllİye*, 6(2), 567-584. <https://doi.org/10.48139/aybukulliye.1638166>

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
12 Şubat 2025	17 Kasım 2025	Araştırma Makalesi	567-584
12 February 2025	17 November 2025	Research Article	
Lisans / License: CC BY-NC 4.0			

Extended Abstract

Adolescence is a critical period in human development characterized by profound biological, cognitive, and psychosocial changes. This stage also carries a high risk for the emergence of emotional, behavioral, and social difficulties. The onset or manifestation of psychopathologies such as anxiety, depression, and attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) is often associated with this period. ADHD is a complex, lifelong disorder that can hinder the development of social skills in adolescents, potentially increasing peer rejection and engagement in risky behaviors. Furthermore, psychosocial stress factors such as peer bullying, social exclusion, and family conflicts have long-term negative effects on adolescents' mental health. This study aims to examine the heterogeneous nature of the psychosocial difficulties experienced by adolescents, statistically identify homogeneous subgroups (profiles), and provide a framework for individualized intervention strategies.

The research was designed using a descriptive survey model. The study sample consisted of 647 adolescents selected through convenience sampling. An examination of the participants' socio-demographic characteristics revealed that the gender distribution was balanced, the largest number of participants were in the 14 years and under age group, and there was a difference in parental education levels in favor of the fathers. The "Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)" was used as a data collection tool to assess adolescents' emotional, behavioral, hyperactivity, and peer problems. The reliability coefficients (Cronbach's α) for the subscales were found to range between .601 and .719. Latent Profile Analysis (LPA) was used to reveal the adolescents' psychosocial difficulty profiles. Various fit indices such as AIC, BIC, Entropy, and LMR tests were evaluated to decide on the optimal number of profiles.

The gender distribution of the participants was balanced, and the majority were 14 years old or younger. While 9th-grade students formed the largest group, the vast majority were from a middle socio-economic level. It was observed that mothers' education level was lower compared to fathers. The findings of the research can be summarized under two main headings. First, the correlation analysis conducted to examine the relationships between variables revealed statistically significant positive correlations among all psychosocial difficulty areas. Examination of the correlation values indicated that the strongest relationship was between emotional problems and hyperactivity, while the weakest relationship was between hyperactivity and peer problems.

The second and primary group of findings, the results of the Latent Profile Analysis (LPA), showed that adolescents were separated into three distinct profiles based on their psychosocial difficulties. The first profile consists of adolescents who have moderate and relatively similar scores across all difficulty areas. The second profile includes adolescents with the highest emotional problem scores but relatively lower peer problem scores, who can therefore be described as the "emotionally focused high-risk" group. The third profile is the group with the lowest mean scores in all psychosocial difficulty areas,

experiencing a "low level of difficulties." Model fit comparisons determined that this three-profile model provided the best fit values.

The research findings indicate that adolescents' psychosocial difficulties are not homogeneous and comprise subgroups with distinct needs. Particularly, the emotionally focused high-risk profile (Profile 2) indicates that these adolescents need more support in emotion regulation and coping with stress. The strong relationship between ADHD and emotional problems emphasizes, in line with the literature, that these adolescents require multidimensional assessment. The significant relationships between peer problems and other difficulty areas once again highlight the importance of school-based interventions. The study suggests that adolescent mental health services should be diversified to focus on individual needs, considering such profile-based approaches, rather than standard interventions.

This study demonstrated that latent profile analysis is a valuable method for understanding the psychosocial difficulties of adolescents. The three distinct profiles clearly reflect the diversity within the adolescent population and their different intervention needs. The findings provide an empirical basis for developing early diagnosis and intervention programs in schools and clinical settings, particularly targeting adolescents whose primary issues are emotional difficulties. It is recommended that future research use longitudinal designs to examine the development of these profiles over time and assess intervention effectiveness based on profiles.

Giriş

Ergenlik, çocukluk ile yetişkinlik arasında, insan gelişiminin temellerinin atıldığı, hızlı bilişsel ve psikososyal büyümenin yaşandığı bir evredir (World Health Organization, 2024). Hızlı biyolojik, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerin gerçekleştiği bu evrenin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi bir çocuğun yetişkin bir birey olarak işlev görmesi için gereklidir (Paus vd., 2008; Buwalda vd., 2011). Ergenlik dönemindeki olumsuz deneyimler, yaşamın ilerleyen dönemlerinde bağımlılık da dâhil olmak üzere stresle ilişkili ruhsal hastalıklar riskini artırır (Gutman ve Nemeroff, 2003; Scheller-Gilkey vd., 2003; McFarlane vd., 2005; Espejo vd., 2007; Heim vd., 2019; Andersen ve Teicher). Fobi, anksiyete, depresyon, intihar veya intihar girişimi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozuklukları, anoreksiya, bulimia, davranış bozuklukları, şizofreni ve madde bağımlılığı gibi belirli psikolojik ve psikiyatrik sorunların başlangıcı ya da daha belirgin hale gelmesi bu dönemle karakterize edilir (Nicolson ve Ayers, 2012). Polanczyk vd., (2015) çocukların ve ergenlerin yaklaşık %13'ünün ruhsal hastalıklardan etkilendiğini ifade etmektedir.

Duygusal, davranışsal ve akademik problemlerle birlikte görülen, heyecan arayışı, düşük öz saygı ve dürtüsellik kombinasyonu olan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), okul öncesi yıllarda ortaya çıkan ve yetişkinlik boyunca tam veya kısmi belirtiler göstermeye devam eden, yaşam boyu sürebilen karmaşık bir bozukluk olarak kabul edilir (Singh vd., 2015). DSM-V'ye göre DEHB, yaygın ve işlevselliği bozan dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik semptomlarıyla tanımlanır. DEHB, dünya

çapında %5,3 (%5,01-%5,56) oranında epidemiyolojik prevalansa sahiptir ve bu nedenle çocukluk ve ergenlik döneminde en yaygın görülen nörogelişimsel bozukluklardan biridir (Banaschewski vd., 2017). DEHB ergenlerin sosyal becerilerinin gelişmesine engel olmakta ve akran kabulünü zorlaştırmakta ve ergenlerin suça meyilli akranlarıyla ilişki kurma olasılıklarını artırmaktadır (Wender ve Tomb, 2000). DEHB, yaşamın birçok alanında fonksiyonel bozulmaya yol açması, sıklıkla komorbid ruhsal bozuklukların gelişimiyle ilişkili olması ve yaşam boyu olumsuz sonuçlar doğurabilmesi nedeniyle, erken dönemde başlanan, bireyin ihtiyacına ve yaşına uyarlanmış psikoeğitim, davranışçı terapi ve psikoaktif ilaçlarla yapılan bir tedavi sürecini gerektirir (Banaschewski vd., 2017).

Spear (2000), stresin dengeyi sürdürmek için davranışsal uyum gerektiren bir tepki olduğunu belirtmiş ve bu nedenle ergenliğin, tanımı gereği stresli bir dönem olarak kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Ergenlik dönemindeki bireylerin zihinleri üzerinde uzun vadeli etkisi olan sosyal stres, sosyal deneyimlerin kalitesini ve sosyal gelişimi belirgin düzeyde etkilemektedir. Ergenler, sosyal ilişkilerinin büyük bir kısmını yetişkinlerden ziyade akranlarıyla geçirir ve bu nedenle yaşanan sosyal stresin büyük bölümü akran davranışlarıyla ilişkilidir. Bu dönemde akran ilişkilerinde yaşanan stresin ve maruz kalınan zorbalığın en yaygın nedenlerinden biri farklı bir görünüm ve davranıştır (Frisen vd., 2007). Ergenlik döneminde yaşanan akran reddinin bireyin sosyal gelişimini zorlaştırdığı ve bu duruma maruz kalan ergenlerin suça yatkın bireylerin oluşturduğu riskli sosyal gruplara katılma eğilimi gösterdiği belirtilmiştir (Dishion vd., 1991; Nelson ve Dishion, 2004). Bu gruplar ergenlerin problem davranışlarının artmasına neden olmaktadır (Brendgen vd., 2000; Cadwallader ve Cairns, 2002). Sosyal etkileşimlerin doğal gelişim süreci bozulduğunda, artan kaygı ve depresif belirtilerle birlikte madde kullanımı riskinin de arttığı belirtilmiştir (Burke vd., 2014). Ergenlerin maruz kaldığı sosyal zorbalık, açık fiziksel saldırganlıktan (özellikle erkeklerde) gruptan dışlama ve kötü niyetli dedikodu (özellikle kızlarda) gibi daha ilişkisel kötü muamele biçimlerine kadar değişen davranışları içerir. Ruh sağlığı için zorbalığın olumsuz sonuçları uzun süreli olabilir, geç ergenliğe (Arseneault vd., 2010) ve hatta yetişkinlik yaşına kadar devam edebilir (Sourander vd., 2000; Gladstone vd., 2006; Allison vd., 2006). Ergenlik döneminde reddedilme duyguları daha yaygın hale gelir (Cairns vd., 1995) ve bu yaşam döneminde psikopatoloji ortaya çıkar (Cicchetti ve Rogosch, 2002).

Ergenlik döneminde birey, kimlik arayışı, hedef belirleme, cinsel kimlik oluşturma ve kişilerarası ilişkilerini geliştirme çabası içindedir. Bu dönemde benlik tam anlamıyla olgunlaşmamış ve sınırları netleşmemiştir ve bu nedenle ergen, sıkça kendini kimliğini keşfetme sürecinde bulur (Kalafat ve Dilmaç, 2020). Erikson'a (1968) göre ergenlik döneminde en önemli gelişimsel görev, kimliğin şekillenmesidir. Bu süreçte ergen, toplum içindeki yerini sorgular. Ergenlik sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanması, bireyin kimlik kazanımını olumlu yönde etkiler. Kimlik oluşumu, yaşamın erken yıllarında başlasa da, ergenlikte yaşanan krizlerin başarılı bir şekilde aşılması bireyin yetişkin kimliğine geçişini kolaylaştırır. Ancak, bu geçişin sağlıklı gerçekleşmemesi durumunda, birey kimlik karmaşası yaşayabilir veya ters kimlik geliştirebilir (Meeus vd.,

1999; Kalafat ve Dilmaç, 2020). Ergenlik döneminde ebeveynlerden bağımsızlaşma arzusu sıkça görülür. Gelişimsel olarak, ebeveynlerden daha fazla özerklik kazanma ve akranlarla daha fazla zaman geçirme eğilimi, risk alma ve keşfetme davranışlarını artırabilir(Christie ve Viner, 2005).

Fiziksel gelişim, büyüme ve cinsel olgunlaşma süreciyle birlikte, ergenlerin benlik algısını etkileyebilir. Psikolojik olarak, kişisel kimlik gelişimi çocuklukta başlasa da ergenlik döneminde akran ilişkileri ve dış etkenler giderek daha fazla önem kazanır. Bu dönemde, bireyde yenilmezlik duygusu (ergen benmerkezciliği) belirgin olabilir (Nicolson ve Ayers, 2012). Biyolojik olarak, ergen beyninde soyut düşünme, sosyal perspektif alma, iletişim, dikkat ve dürtü kontrolü gibi becerilerde önemli gelişmeler meydana gelir. Akran kimliği güçlenirken, yeni kazanılan özgürlüklerle birlikte madde kullanımı, internet, kumar ve video oyunları gibi alanlarda riskli davranışlar sergileme olasılığı artabilir (Mastorci vd.,2021). Yenilmezlik ve dokunulmazlık hissiyle birleşen bu yeni deneyimler, ergenlerin fiziksel ve sosyal zarar görme riskini artırabilir. Madde kullanımı ve bağımlılık yapıcı davranışlar, ergenlik döneminde zirveye ulaşmaya başlar. Ergen bağımlılıklarının doğası zamanla değişim göstermektedir (Krause vd., 2018). Ergenlerin bağımlılık yapıcı davranışlara yönelmesinin en önemli nedenlerinden biri, bu davranışları zevk verici olarak deneyimlemeleridir. Madde kullanımıyla ilişkili bireysel faktörler arasında davranışsal kontrol eksikliği, mizaç, genetik yatkınlıklar ve zayıf duygusal düzenleme becerileri yer almaktadır (Mastorci vd.,2021). Davranışsal bağımlılıklar açısından bakıldığında, ergenlerde sorunlu kumar oynama yaygınlığı dikkat çekmektedir. Bireysel düzeyde, bağımlılık yapıcı davranışlarla ilişkili birçok faktör bulunmaktadır. Güvensiz ve düzensiz aile bağlanma kalıplarının da ergenlerde bağımlılık sorunlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Schindler ve Bröning, 2015). Erken yaşta madde kullanımına başlamak, ilerleyen süreçte madde kullanım bozukluğunun gelişimi için güçlü bir öngörücü olarak kabul edilmektedir (Feinstein vd., 2012). Bağımlılık yapıcı davranışlarla ilişkilendirilen diğer psikososyal faktörler arasında düşük benlik saygısı (Donnelly vd., 2008), mizaç ve kişilik özellikleri (Windle ve Windle, 2006) yer almaktadır. Ayrıca, stresle başa çıkma becerisinin zayıf olması ve stresli yaşam olayları yaşamak, esrar bağımlılığının gelişimi ile ilişkilendirilmiştir (Schlossarek ve ark., 2016). Bunun yanı sıra, bağımlılığın komorbid zihinsel sağlık bozukluklarıyla da bağlantılı olduğu bulunmuştur (Cicchetti ve Rogosch, 2002). Tüm bu hızlı ve çok yönlü gelişim süreci, ergenlerin aynı zamanda akademik ve mesleki beceriler edinerek gelecekteki yetişkin yaşamlarına hazırlanmaları gerektiği bir döneme denk gelmektedir (Nicolson ve Ayers, 2012).

Ergenlik dönemi, bireylerin biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerinde oldukça değişken bir süreçtir ve bu yaş grubuyla çalışan ruh sağlığı profesyonellerinin, ergenlerin psikososyal gelişim sürecini derinlemesine anlaması kritik öneme sahiptir (Gaete, 2015). Bu süreç, yalnızca normal gelişimin izlenmesi değil, aynı zamanda teşvik, önleme, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinde uygun yaklaşımların belirlenmesi açısından da önemlidir. Ancak ergenlik, bireyler arasında değişkenlik gösterir ve tek bir şemaya indirgenemez. Çevresel faktörler, sosyoekonomik durum, kültürel özellikler, cinsiyet ve etnik köken gibi

unsurlar sürece şekil verirken, eşzamanlı olmayan biyolojik, duygusal, entelektüel ve sosyal gelişim özellikleri de gözlemlenebilir (Paus vd., 2008).

Bu çalışma, ergenlerin ruh sağlığı ile ilgili farklı güçlük profillerini belirlemek amacıyla latent profil analizini kullanarak daha detaylı bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir. Literatürde, ergenlerin psikososyal sorunları ile ilgili çeşitli kesitsel araştırmalar bulunsa da, farklı gruplar arasındaki benzerlik ve farklılıkları istatistiksel olarak ortaya koyan çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma, farklı psikososyal özelliklere sahip ergen gruplarının belirlenmesi yoluyla bireyselleştirilmiş müdahale stratejilerine ışık tutmayı amaçlamakta ve bu yönüyle alanyazına özgün bir katkı sunmaktadır.

Ergenlerde Psiko-sosyal Risk Faktörleri ve Duygusal-Davranışsal Uyum

Ergenlerin ruh sağlığı ve psikososyal gelişimi üzerine yapılan araştırmalar, bu dönemin birçok faktör tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır. Gelişim psikolojisi alanında yapılan erken dönem çalışmalarda, ergenliğin kimlik oluşumu, duygusal düzenleme ve sosyal ilişkiler açısından kritik bir dönem olduğu vurgulanmaktadır (Erikson, 1968; Marcia, 2002; Meeus, 2016; Orenstein ve Lewis, 2022). Daha yakın tarihli araştırmalar ise, çevresel faktörlerin bu süreçteki belirleyici rolünü daha fazla ön plana çıkarmaktadır (Steinberg, 2014). Örneğin, ergenlerin akran grupları ile yaşadıkları ilişkilerin, onların duygusal ve davranışsal uyumları üzerinde güçlü etkileri olduğu gösterilmiştir (Brendgen vd., 2000; Romeo ve McEwen, 2006). Ergenlik döneminde yaşanan stresin uzun vadeli ruh sağlığı sorunlarına yol açabileceği araştırmalarla desteklenmektedir. Andersen ve Teicher (2008), erken yaşta yaşanan stresin nörobiyolojik etkilerini inceleyen çalışmalarında, sosyal dışlanma ve akran zorbalığı gibi faktörlerin ilerleyen yaşlarda depresyon ve anksiyete gibi bozukluklarla ilişkili olabileceğini ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte, akran ilişkileri kadar aile dinamiklerinin de ergen ruh sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu gösterilmektedir. Örneğin, düşük ebeveyn desteği veya aile içi çatışmaların, ergenlerin davranışsal sorunlar geliştirme olasılığını artırdığı belirlenmiştir (Rask vd., 2003; Ragnerus ve Burdette, 2006; Stuart ve Jose, 2012; Burke vd., 2014; Jabbari vd., 2023). Özellikle dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan ergenlerde, duygusal düzenleme güçlüklerinin daha belirgin olduğu ve bu bireylerin sosyal kabul görme oranlarının daha düşük olduğu bilinmektedir (Banaschewski vd., 2017; Shaw ve Sudre, 2021; Park ve Lee, 2022). Hiperaktivite ve duygusal problemlerin bir arada görülme oranlarının yüksek olması, bu bireylerin riskli akran gruplarına yönelme olasılıklarını artırmaktadır (Dishion vd., 2004; Pipe vd., 2022; Kazda vd., 2022). Bu bağlamda, bu çalışmada kullanılan LPA, psikososyal farklılıkları istatistiksel olarak ortaya koyarak, ergenlerin birbirinden farklı özelliklere sahip alt gruplar halinde incelenmesine olanak tanıyacaktır. Mevcut literatürde ergenlerin psikososyal gelişimi ve yaşadıkları güçlükler üzerine yapılan araştırmalar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Ancak, bu araştırmalar çoğunlukla kesitsel incelemelerle sınırlıdır ve bireysel farklılıkları yeterince detaylandırmamaktadır. Bu çalışma, ergenlerin psikososyal güçlüklerine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak, literatüre önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bir araştırma makalesi olan bu çalışmada, ergenlerin günlük profillerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada betimsel yöntemlerden tarama (survey) model kullanılmıştır (Şata, 2020). Geleneksel analiz yöntemleri, bireyleri belirli kategorilere ayırarak genel eğilimleri belirlemeye odaklanırken LPA bireyler arasındaki farklılıkları ve gizli alt grupları (profilleri) belirlemek için geliştirilmiş istatistiksel bir tekniktir (Spurk vd., 2020). Ergenlerin ruh sağlığı ile ilgili mevcut çalışmalarda sıklıkla kesitsel ve korelasyonel analizler kullanılmaktadır (Burke vd., 2014). Ancak bu yaklaşımlar, bireyler arasındaki farklılıkları ve alt grupları tanımlamak konusunda sınırlıdır. LPA ise, değişkenler arasında gözlemlenen örüntüleri analiz ederek homojen alt gruplar oluşturur ve her bir grubun belirli karakteristik özelliklerini ortaya koyar (Muthén ve Muthén, 2000).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni ergen bireylerden oluşmakta olup örnekleme ise seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme, belirlenen kriterleri karşılayan ve araştırmacıya erişilebilir durumda olan toplam 681 katılımcıdan oluşmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmanın amaçları doğrultusunda önceden tanımlanmış özelliklere sahip ve çalışmaya katılmaya uygun bireylerin seçilmesi ilkesine dayanmaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan alınan etik kurul kararından sonra, Millî Eğitim Bakanlığından alınan izinlerden sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Veri toplama çalışmaları tamamlandıktan sonra veri temizleme ve inceleme aşamasına geçilmiştir. İlk olarak ölçeklerde kullanılan kontrol maddelerine uygun cevap vermeyen 30 birey araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Ardından uç değer analizi yapılmış ve 4 bireye ait verinin uçdeğer olduğu belirlenmiş ve araştırmanın kapsamı dışında tutulmuş araştırma 647 kişi ile yürütülmüştür. Sosyo demografik bilgilere ilişkin veriler tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Sosyo Demografik Bilgilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Kategoriler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	343	53.0
	Erkek	304	47.0
Yaş	14 yaş ve altı	219	33.8
	15 yaş	185	28.5
	16 yaş	112	17.3
	17 yaş ve üstü	131	20.2
Sınıf	9.sınıf	235	36.3
	10.sınıf	179	27.7
	11.sınıf	111	17.2
	12.sınıf	122	18.9
Sosyo-Ekonomik Algı	Çok düşük	109	16.8
	Düşük	118	18.2
	Orta	237	36.6
	Yüksek	183	28.4
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	118	18.2

	İlkokul	193	29.8
	Ortaokul	139	21.6
	Lise	116	17.9
	Lisans ve üstü	81	12.5
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	45	07.0
	İlkokul	103	15.9
	Ortaokul	115	17.8
	Lise	228	35.2
	Lisans ve üstü	156	24.1
Toplam		647	100.0

Veri Toplama Araçları

Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA/SDQ-Tur): Goodman (1997) tarafından çocuk ve ergenlerde davranış, duygu ve ilişki sorunlarını değerlendirerek ruhsal sorunların taranması amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Güvenir vd. (2008) tarafından yapılmıştır. GGA bazıları olumlu, bazıları olumsuz davranış özelliklerini sorgulayan 3'lü likert tarzda yanıtlanan 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları sırasıyla "Davranış Sorunları"; "Duygusal Sorunlar"; "Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik", "Akran Sorunları" ve "Sosyal Davranışlar"dır. Ölçeğin ilk dört alt boyutu ruhsal sorunlarla ilgili belirtileri yani güçlükleri değerlendirirken sosyal davranışlar alt boyutu ise çocuk ve ergenin sahip olduğu olumlu özellikleri yani güçlerini belirtmektedir. Her alt boyut kendi içinde değerlendirilebildiği gibi ilk dört alt boyutun toplamı sonucu elde edilen toplam güçlük puanı üzerinden ruh sağlığı sorunları değerlendirilebilmektedir. Ayrıca dikkat eksikliği ve hiperaktivite alt boyutu ile akran sorunları alt boyutları puanlarının toplamından elde edilen puanlar dışsallaştırma problemleri puanı, duygusal sorunlar ve davranış sorunları alt boyutları puanlarının toplanması ile elde edilen puanlar içselleştirme problemleri puanı olarak hesaplanabilmektedir. 4-16 yaş arası çocuk ve ergenler için GGA'nın ebeveyn ve öğretmen formu da bulunmaktadır. 11-18 yaş arası ergenler için ise ergenin öz bildirimine dayalı ergen formu vardır. Ayrıca ölçeğin uzun formunda psikiyatrik semptomların yanı sıra semptomların ergenin hayatını ve işlevselliğini ne kadar etkilediğini de belirleyen sorular bulunmaktadır. GGA, toplum ve klinik örneklemini ayırt etmede güçlü ve uygulaması kolay bir ankettir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı uyarlama çalışmasında.73 olarak bulunmuştur (Güvenir vd., 2008).

Veri Toplama Araçları için Normallik ve Güvenirlik Analizi

Araştırma kapsamında kullanılan güçler ve güçlükler anketinin alt boyutlarının dağılımını belirlemek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Ayrıca verilerin betimlenmesi için betimleyici istatistikler hesaplanmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin güvenirliliğine kanıt sağlamak amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin betimsel istatistikleri ve güvenirlilik değerleri tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Güçler ve Güçlükler Anketinden Elde Edilen Ölçümlerin Çarpıklık ve Basıklık İstatistikleri ve Güvenirlik Değerleri

Ölçekler	Min.	Maks.	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach α
Duygusal problemler	0.00	2.00	0.89	0.50	-0.29	.719

Davranış problemleri	0.00	1.80	0.75	0.37	0.47	-0.23	.699
Hiperaktivite	0.00	2.00	0.99	0.37	-0.20	0.19	.601
Akran sorunları	0.00	1.80	0.80	0.36	-0.25	-0.48	.692

Veri Analizi

Araştırma kapsamında ölçme araçlarından elde edilen ölçümlere ait betimsel istatistikler, ölçümlerin güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı kullanılmıştır. Ergenlerin sahip olduğu profilleri belirlemek için LPA yapılmıştır. Veri analizinde SPSS ve Mplus paket programları kullanılmıştır. Veri analizinde istatistiksel anlamlılık için .05 düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında ilk olarak sosyodemografik bilgilere ilişkin veriler incelendiğinde, ergenlerin cinsiyet dağılımlarının birbirine yakın olduğunu ve en fazla 14 yaş ve altı en az ise 16 yaş düzeyinde olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyleri incelendiğinde 9.sınıfların en fazla 11.sınıfların en az olduğu tespit edilmiştir. Sosyo ekonomik düzeylerine bakıldığında en fazla orta düzey en az ise çok düşük düzey olduğu belirlenmiştir. Ebeveyn eğitim düzeyleri incelendiğinde annelerin babalara göre eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Ardından değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve elde edilen bulgular tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	Duygusal	Davranış	Hiperaktivite
Duygusal problemler	--		
Davranış problemleri	.36**	--	
Hiperaktivite	.38**	.26**	--
Akran sorunları	.31**	.31**	.14**

**p < .001; *p < .05.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı ilişkilere sahip oldukları görülmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en yüksek ilişkinin duygusal problemler ile hiperaktivite arasında iken en düşük ilişki ise hiperaktivite ve akran sorunları arasında olduğu tespit edilmiştir.

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendikten sonra, bu değişkenler kullanılarak ergenlerin sahip olduğu gizil profiller oluşturulmuştur. Profiller LPA ile belirlenmiştir. Latent profil analizinde profil sayısına karar vermek için AIC, BIC, düzeltilmiş BIC (D-BIC), Lo- Mendell-Rubin olabilirlik oranı testi (Lo-Mendell-Rubin likelihood ratio test) (LMR-LRT) ve entropi katsayısı kullanılmıştır (Spurk vd. 2020).

LPA, aşamalı bir süreçte sahip olup başlangıç olarak iki profil için kestirim yapıp daha sonra profil sayısı artırılarak devam edilir. Uyum değerlerine göre en iyi profil sayısı belirlenip analiz sonlandırılır. Bu bağlamda mevcut çalışmada 2 ile 6 profil sayısı arasında değişen analizler yapılmakta ve sonuçları tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Latent Profil Analizine Ait Kestirimler

Model	AIC	BIC	DBIC	p-values of LMR test	p-values of BLRT test	Entropi
Profil 2	2274.57	2332.71	2291.43	.000	.000	.74
Profil 3	2196.00	2276.51	2219.36	.000	.001	.81
Profil 4	2142.74	2245.61	2172.58	.267	.000	.80
Profil 5	2108.81	2234.04	2145.14	.091	.000	.80
Profil 6	2083.14	2230.73	2125.95	.159	.000	.81

Tablo 4 incelendiğinde, en iyi profil sayısının belirlenmesi için kullanılan kriterler incelendiğinde 3 profil için kestirilen değerlerin uygun olduğu görülmektedir. Çünkü 3 profilden sonra Entropi değerinin azalmaya başladığı görülmektedir. Entropi değeri 1.00 değerine ne kadar yakın olursa modelin o kadar iyi olduğuna işaret etmektedir. Bu durum 3 profilin lehine görünmekte ayrıca BIC ve AIC değerlerinin de birbirine çok yakın olmasından dolayı 3 profile sahip modelin kullanılması önerilmektedir (Spurk vd., 2020). LMR değerinin de 3.profiliden sonra anlamsızlaşması 3 profilili çözümün en uygun olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak 3 profil modeli seçilmiş ve 3 profilili modele ait grafiksel gösterim şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. 3 Profile Ait Modelin Grafiksel Gösterimi

Şekil 1 incelendiğinde, her profildeki bireylerin ortalama puanları görülmektedir. Birinci profildeki ergenlerin puan ortalamalarının orta düzeyde ve birbirine yakın olduğu, ikinci profildeki ergenlerin ise en yüksek duygusal problemlere en düşük ise akran problemlerine sahip olduğu, 3.profildeki ergenlerin ise düşük düzeyde ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırma, ergenlerin psikososyal gelişim süreçlerinde karşılaştıkları güçlükleri belirlemek ve farklı güçlük profillerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, ergenlerin duygusal, davranışsal, hiperaktivite ve akran sorunları gibi çeşitli güçlükler yaşadığını ve bu sorunların farklı profillerde ortaya çıktığını göstermektedir. LPA sonuçları, ergenlerin üç temel grupta toplandığını ortaya koymuştur.

Bu gruplardan biri düşük risk taşıyan bireyleri, diğeri duygusal güçlüklerin belirgin olduğu bireyleri ve sonuncusu ise sosyal işlevsellik açısından önemli sorunlar yaşayan bireyleri içermektedir. Bu sonuçlar, ergenlerin psikososyal gelişiminin biyolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin etkileşimi içinde değerlendirilmesi gerektiğini ergenlik döneminin bireysel farklılıkların öne çıktığı bir dönem olduğunu vurgulamaktadır (Paus vd., 2008; Meeus vd., 1999).

Ergenlerin psikososyal gelişimleri, biyolojik değişimler ve çevresel faktörlerle şekillenir. Araştırma bulguları, sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların duygusal problemlerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu durum, akran zorbalığının ve sosyal dışlanmanın uzun vadeli etkilerini inceleyen çalışmalarla uyumludur (Arseneault vd., 2010; Gladstone vd., 2006). Özellikle, ergenlik döneminde yaşanan hızlı fiziksel ve hormonal değişiklikler, duygusal ve davranışsal tepkileri etkileyebilir. Bu durum, ergenlerin sosyal ilişkilerinde ve akademik performanslarında güçlükler yol açabilir. Nitekim yapılan bir çalışmada, ergenlerin yaklaşık %25'inin duygusal ve davranışsal sorunlar açısından risk altında olduğu belirlenmiştir (Çelikkalp ve Irmank, 2021).

Özellikle, duygusal problemler ile hiperaktivite arasındaki yüksek korelasyon, önceki araştırmalarla da tutarlıdır ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan ergenlerin duygusal düzenleme güçlükleri yaşadığını desteklemektedir (Wender ve Tomb, 2000; Banaschewski vd., 2017). Ergenlik döneminde duygusal ve davranışsal sorunların bir arada görülmesi, bu bireylerin sosyal gelişimlerini daha da zorlaştırabilir. Dishion ve arkadaşlarının (1991) vurguladığı gibi, bu bireylerin suça eğilimli akran gruplarına katılma olasılığı artabilir. Ergenlerin duygu düzenleme becerilerinin düşük olması, akademik performansları, sosyal ilişkileri ve öz yeterlik algıları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Steinberg, 2014). Çalışmanın sonuçları, özellikle ikinci profilin, yüksek düzeyde duygusal güçlüklerle karakterize edildiğini ve bu bireylerin sosyal destek mekanizmalarından yoksun olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, ergenlikte stresin psikopatolojiye dönüşme riskini artırabileceğini öne süren literatürle örtüşmektedir (Andersen ve Teicher, 2008).

Mevcut araştırmada, akran sorunlarının sosyal gelişim üzerindeki olumsuz etkileri vurgulanmıştır. Frisen ve arkadaşlarının (2007) belirttiği gibi, ergenler arasındaki sosyal stres, gruptan dışlanma ve zorbalık gibi davranışlarla ilişkili olabilir. Bu bulgu, akran işlevselliği düşük olan bireylerin psikososyal sorunları daha fazla deneyimlediğini ortaya koyan literatürle tutarlıdır (Nelson ve Dishion, 2004; Brendgen vd., 2000). Mevcut araştırmada özellikle sosyal destek mekanizmalarının zayıf olduğu bireylerde sorunların daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Araştırmanın sonuçları aynı zamanda ergenlerin akademik başarıları ile psikososyal iyi oluşları arasındaki karşılıklı ilişkiye de ışık tutmaktadır. Önceki araştırmalar, duygusal problemleri olan ergenlerin akademik başarısızlık yaşama risklerinin daha yüksek olduğunu ve bunun onların gelecek kaygılarını artırabileceğini göstermektedir (Meeus vd., 1999). Çalışmanın sonuçları da, özellikle duygusal sorunların yoğun olduğu ikinci profildeki bireylerin, akademik ve sosyal hayatta daha fazla güçlük yaşadığını ortaya

koymaktadır. Bu bulgular, okul ortamlarında psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

LPA sonucunda, ergenlerin üç profile toplandığı görülmüştür. Bu profiller, literatürde tanımlanan ergen gruplarıyla benzerlik göstermektedir. Birinci profile, bireylerin duygusal ve davranış problemleri düşük düzeyde iken, ikinci profile bu sorunlar daha belirgindir. Özellikle ikinci profil, risk altındaki ergenleri temsil edebilir. Bu bulgu, özellikle Erikson (1968)'un kimlik gelişimi teorisi ile uyumludur; risk altındaki ergenler kimlik karmaşası yaşayabilir ve toplumsal rollerini benimsemede güçlük çekebilir (Selçuk ve Aslan, 2022).

Bu araştırma, ergenlerin güçlük profillerini belirleyerek hem teorik hem de uygulamalı çalışmalara önemli katkılar sağlamaktadır. Araştırmanın belirli sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle, çalışma belirli bir bölge ve sosyoekonomik gruptaki ergenlerle sınırlıdır. Bu durum, elde edilen bulguların daha geniş bir örnekleme genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. İkinci olarak, öz bildirim temelli veri toplama yöntemlerinin kullanılması, katılımcıların yanıtlarında yanlılık oluşturabilecek bir faktördür. Gelecek çalışmalarda, öğretmen ve ebeveyn raporlarının da dâhil edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, psikososyal değişkenlerin zaman içindeki gelişimini anlamak için boylamsal çalışmaların yürütülmesi faydalı olacaktır.

Bu çalışma, ergenlerin yaşadığı güçlüklerin farklı profillerini tanımlayarak, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ergen sağlığını destekleyici stratejiler geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Gelecek çalışmalar için, farklı kültür ve sosyoekonomik gruplarda benzer analizlerin yapılması ve boylamsal tasarımlarla ergenlikteki gelişimsel değişimlerin izlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, bu alanda nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılması, elde edilen bulguların daha derin bir anlayış sunmasını sağlayabilir.

Sonuç

Bu araştırma, ergenlik döneminde bireylerin yaşadığı psikososyal güçlüklerin farklı profillerini ortaya koyarak bu dönemin çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Araştırma sonuçları, ergenlerin duygusal, davranışsal, hiperaktivite ve akran sorunları gibi farklı güçlüklerle karşılaştığını göstermiştir. Ergenlerin bireysel farklılıklarına göre müdahale ve destek stratejilerinin geliştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Mevcut çalışmada ayrıca, sosyal destek mekanizmalarının eksikliğinin duygusal ve sosyal sorunları artırdığı tespit edilmiştir. Akran zorbalığı, sosyal dışlanma ve stres faktörleri, bu sorunların başlıca nedenleri olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, örneklemin belirli bir coğrafi bölge ve sosyoekonomik grupla sınırlı olması, genellenebilirlik açısından dikkat edilmesi gereken bir faktör olarak belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar, ergenlerin psikososyal gelişimini desteklemek amacıyla okullarda ve aile ortamlarında uygulanabilecek çeşitli stratejilere işaret etmektedir. Öncelikle, okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin artırılması gerekmektedir. Özellikle duygusal ve sosyal sorunları yüksek olan ergenler için erken müdahale programları geliştirilmelidir. Sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi,

zorbalık ve dışlanmanın önlenmesi için kritik bir faktördür. Daha önce yapılan araştırmalar, sosyal desteğin ergenlerin stresle başa çıkmalarında önemli bir tampon işlevi gördüğünü göstermektedir (Burke vd., 2017).

Aile ortamında ise, ebeveynlerin ergenlerin psikososyal gelişim süreçleri konusunda bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Araştırmalar, ebeveyn desteğinin ve aile içi iletişimin güçlü olduğu durumlarda, ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının arttığını göstermektedir (Kalafat ve Dilmaç, 2020). Bu bağlamda, ebeveyn eğitim programları ve aile içi iletişimi güçlendirmeye yönelik müdahaleler, ergenlerin duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, ergenlerin stres yönetimi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak psikoeğitim programları da önerilmektedir. Özellikle bilişsel davranışçı terapi (BDT) tekniklerinin, ergenlerin duygusal düzenleme becerilerini geliştirmede etkili olduğu gösterilmiştir (Sawyer et al., 2018). Okullarda ve topluluk temelli programlarda uygulanacak BDT temelli müdahaleler, duygusal sorunların azaltılmasına katkıda bulunabilir.

İkinci ve üçüncü profilde yer alan bireyler için özel olarak yapılandırılmış bireysel ve grup terapileri uygulanabilir. Özellikle duygusal sorunları belirgin olan bireylerde, bilişsel davranışçı terapi (BDT) gibi teknikler etkili olabilir. Okullarda sosyal destek grupları oluşturulabilir ve akran zorbalığını önlemeye yönelik farkındalık kampanyaları düzenlenebilir. Bu tür programlar, ergenlerin sosyal ilişkilerini güçlendirmek için etkili bir yöntem olabilir. Ailelerin ergenlik dönemi güçlükleri ve psikososyal destek yöntemleri konusunda bilgilendirilmesi önemlidir. Ebeveynlerin çocuklarıyla etkili iletişim kurmalarını desteklemek amacıyla eğitim programları hazırlanabilir. Duygusal ve sosyal güçlüklerin uzun vadeli etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılabilir. Bu, ergenlik döneminde alınan önlemlerin yetişkinlikteki etkilerini değerlendirmeye olanak tanıyacaktır. Farklı sosyoekonomik düzeylere sahip bireylerin karşılaştığı güçlüklerin daha detaylı bir şekilde incelenmesi için nitel araştırmalar yapılabilir. Öz bildirim dayalı veri toplama yöntemlerinin yanı sıra, gözlemsel ve deneysel yöntemlerin kullanılması önerilmektedir. Bu, verilerin daha objektif bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Bu öneriler, ergenlerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak, onların sağlıklı gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, aile ve okul temelli psikoeğitim programlarının yaygınlaştırılması ve duygusal düzenleme becerilerini artırmaya yönelik terapi yaklaşımlarının geliştirilmesi, ergenlerin psikososyal iyi oluşunu destekleyerek hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Kaynakça

Bauer, T. (2018). *Müphemlik kültürü ve islâm: farklı bir islâm tarihi okuması* (T. Bora, Trans.). İletişim Yayınları. (Original work published 2011).

- Allison, S. E., Von Wahlde, L., Shockley, T., ve Gabbard, G. O. (2006). The development of the self in the era of the internet and role-playing fantasy games. *American Journal of Psychiatry*, 163(3), 381-385.
- Andersen, S. L., ve Teicher, M. H. (2008). Stress, sensitive periods and maturational events in adolescent depression. *Trends in Neurosciences*, 31(4), 183-191.
- Arseneault, L., Bowes, L., ve Shakoor, S. (2010). Bullying victimization in youths and mental health problems: 'Much ado about nothing'?. *Psychological Medicine*, 40(5), 717-729.
- Banaschewski, T., Becker, K., Döpfner, M., Holtmann, M., Rösler, M., ve Romanos, M. (2017). Attention-deficit/hyperactivity disorder: a current overview. *Deutsches Ärzteblatt International*, 114(9), 149.
- Brendgen, M., Vitaro, F., ve M. Bukowski, W. (2000). Deviant friends and early adolescents' emotional and behavioral adjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 10(2), 173-189.
- Burke, J. D., Rowe, R., ve Boylan, K. (2014). Functional outcomes of child and adolescent oppositional defiant disorder symptoms in young adult men. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(3), 264-272.
- Buwalda, B., Geerdink, M., Vidal, J., ve Koolhaas, J. M. (2011). Social behavior and social stress in adolescence: a focus on animal models. *Neuroscience ve Biobehavioral Reviews*, 35(8), 1713-1721.
- Cadwallader, T. W., ve Cairns, R. B. (2002). Developmental influences and gang awareness among african-american inner city youth. *Social Development*, 11(2), 245-265.
- Cairns, R. B., Leung, M. C., Buchanan, L., ve Cairns, B. D. (1995). Friendships and social networks in childhood and adolescence: Fluidity, reliability, and interrelations. *Child Development*, 66(5), 1330-1345.
- Christie, D., ve Viner, R. (2005). Adolescent development. *Bmj*, 330(7486), 301-304.
- Cicchetti, D., ve Rogosch, F. A. (2002). A developmental psychopathology perspective on adolescence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1), 6.
- Çelikkalp, Ü., ve Irmak, A. Y. (2022). Ergenlerde psikososyal sorunlar ile ilişkili risk faktörleri. *Sakarya Tıp Dergisi*, 12(2), 245-254.
- Dishion, T. J., Patterson, G. R., Stoolmiller, M., ve Skinner, M. L. (1991). Family, school, and behavioral antecedents to early adolescent involvement with antisocial peers. *Developmental Psychology*, 27(1), 172.
- Dishion, T. J., Nelson, S. E., ve Bullock, B. M. (2004). Premature adolescent autonomy: Parent disengagement and deviant peer process in the amplification of problem behaviour. *Journal of Adolescence*, 27(5), 515-530.
- Donnelly, J., Young, M., Pearson, R., Penhollow, T. M., ve Hernandez, A. (2008). Area specific self-esteem, values, and adolescent substance use. *Journal of Drug Education*, 38(4), 389-403.
- Eiland, L., ve Romeo, R. D. (2013). Stress and the developing adolescent brain. *Neuroscience*, 249, 162-171.

- Espejo, E. P., Hammen, C. L., Connolly, N. P., Brennan, P. A., Najman, J. M., ve Bor, W. (2007). Stress sensitization and adolescent depressive severity as a function of childhood adversity: a link to anxiety disorders. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 287-299.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis* (No. 7). WW Norton ve company.
- Frisén, A., Jonsson, A. K., ve Persson, C. (2007). Adolescents' perception of bullying: who is the victim? who is the bully? what can be done to stop bullying? *Adolescence*, 42(168).
- Feinstein, E. C., Richter, L., ve Foster, S. E. (2012). Addressing the critical health problem of adolescent substance use through health care, research, and public policy. *Journal of Adolescent Health*, 50(5), 431-436.
- Gaete, V. (2015). Desarrollo psicosocial del adolescente. *Revista Chilena de Pediatría*, 86(6), 436-443.
- Gladstone, G. L., Parker, G. B., ve Malhi, G. S. (2006). Do bullied children become anxious and depressed adults?: A cross-sectional investigation of the correlates of bullying and anxious depression. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 194(3), 201-208.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581-586.
- Griethuijsen, R., Eijck, M. W., Haste, H., Brok, P. J., Skinner, N. C., Mansour, N., et al. (2014). Global patterns in students' views of science and interest in science. *Research in Science Education*, 45(4), 581-603.
- Gutman, D. A., ve Nemeroff, C. B. (2003). Persistent central nervous system effects of an adverse early environment: clinical and preclinical studies. *Physiology ve Behavior*, 79(3), 471-478.
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B., ve İncekaş, S. (2008). Güçler ve güçlükler anketi'nin (gga) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 15(2), 65-74.
- Heim, C. M., Entringer, S., ve Buss, C. (2019). Translating basic research knowledge on the biological embedding of early-life stress into novel approaches for the developmental programming of lifelong health. *Psychoneuroendocrinology*, 105, 123-137.
- Jabbari, B., Schoo, C., ve Rouster, A. S. (2023). *Family dynamics*. StatPearls Publishing.
- Kalafat, A. (2019). *Ergenlerde kimlik gelişimi, başarı amaç yönelimi ve bilişsel karmaşıklık arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kazda, L., McGeechan, K., Bell, K., Thomas, R., ve Barratt, A. (2022). Association of attention-deficit/hyperactivity disorder diagnosis with adolescent quality of life. *JAMA Network Open*, 5(10).
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford press.

- Krause, K. H., Dresel, S. H., Krause, J., Kung, H. F., ve Tatsch, K. (2000). Increased striatal dopamine transporter in adult patients with attention deficit hyperactivity disorder: effects of methylphenidate as measured by single photon emission computed tomography. *Neuroscience Letters*, 285(2), 107-110.
- Marcia, J. E. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of Theory And Research*, 2(1), 7-28.
- Mastorci, F., Piaggi, P., Doveri, C., Trivellini, G., Casu, A., Pozzi, M., ... ve Pingitore, A. (2021). Health-related quality of life in Italian adolescents during COVID-19 outbreak. *Frontiers in Pediatrics*, 9, 611136.
- Mcfarlane, A., Clark, C. R., Bryant, R. A., Williams, L. M., Niaura, R., Paul, R. H., ... ve Gordon, E. (2005). The impact of early life stress on psychophysiological, personality and behavioral measures in 740 non-clinical subjects. *Journal of Integrative Neuroscience*, 4(01), 27-40.
- Meeus, W. (2016). Adolescent psychosocial development: A review of longitudinal models and research. *Developmental Psychology*, 52(12), 1969.
- Muthén, B., ve Muthén, L. K. (2000). Integrating person-centered and variable-centered analyses: Growth mixture modeling with latent trajectory classes. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 24(6), 882-891.
- Nicolson, D., ve Ayers, H. (2012). *Adolescent problems*. David Fulton Publishers.
- Noom, M. J., Deković, M., ve Meeus, W. H. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: a double-edged sword?. *Journal of Adolescence*, 22(6), 771-783.
- Orenstein, G. A., ve Lewis, L. (2022). *Eriksons stages of psychosocial development*. StatPearls Publishing.
- Park, Y., ve Lee, S. (2022). Gender differences in smartphone addiction and depression among Korean adolescents: Focusing on the internal mechanisms of attention deficit and self-control. *Computers in Human Behavior*, 136, 107400.
- Paus, T., Keshavan, M., ve Giedd, J. N. (2008). Why do many psychiatric disorders emerge during adolescence?. *Nature Reviews Neuroscience*, 9(12), 947-957.
- Pipe, A., Ravindran, N., Paric, A., Patterson, B., Van Ameringen, M., ve Ravindran, A. V. (2022). Treatments for child and adolescent attention deficit hyperactivity disorder in low and middle-income countries: A narrative review. *Asian Journal of Psychiatry*, 76, 103232.
- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A., ve Rohde, L. A. (2015). Annual research review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 345-365.
- Salvucci, S., Walter, E., Conley, V., Fink, S., ve Saba, M. (1997). *Measurement error studies at the national center for education statistics*.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E., ve Laippala, P. (2003). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17(2), 129-138.

- Romeo, R. D., ve McEwen, B. S. (2006). Stress and the adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 202-214.
- Regnerus, M. D., ve Burdette, A. (2006). Religious change and adolescent family dynamics. *The Sociological Quarterly*, 47(1), 175-194.
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., ve Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet Child ve Adolescent Health*, 2(3), 223-228.
- Scheller-Gilkey, G., Woolwine, B. J., Cooper, I., Gay, O., Moynes, K. A., ve Miller, A. H. (2003). Relationship of clinical symptoms and substance use in schizophrenia patients on conventional versus atypical antipsychotics. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 29(3), 553-566.
- Schindler, A., ve Bröning, S. (2015). A review on attachment and adolescent substance abuse: empirical evidence and implications for prevention and treatment. *Substance abuse*, 36(3), 304-313.
- Selçuk, H. N., ve Aslan, S. (2022). Ergenlik dönemi, psikolojik zihinlilik, ebeveyn bağlanma stilleri ve aleksitimi kavramları üzerine bir derleme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 719-735.
- Shaw, P., ve Sudre, G. (2021). Adolescent attention-deficit/hyperactivity disorder: understanding teenage symptom trajectories. *Biological Psychiatry*, 89(2), 152-161.
- Shiel, G., ve Cartwright, F. (2015). Analyzing data from a national assessment of educational achievement. *World Bank Group*.
- Singh, A., Yeh, C. J., Verma, N., ve Das, A. K. (2015). Overview of attention deficit hyperactivity disorder in young children. *Health Psychology Research*, 3(2).
- Sourander, A., Helstelä, L., Helenius, H., ve Piha, J. (2000). Persistence of bullying from childhood to adolescence—a longitudinal 8-year follow-up study. *Child Abuse ve Neglect*, 24(7), 873-881.
- Spear, L. P. (2000). The adolescent brain and age-related behavioral manifestations. *Neuroscience ve Biobehavioral Reviews*, 24(4), 417-463.
- Spurk, D., Hirschi, A., Wang, M., Valero, D., ve Kauffeld, S. (2020). Latent profile analysis: A review and “how to” guide of its application within vocational behavior research. *Journal of Vocational Behavior*, 120, 103445.
- Steinberg, L. D. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Stuart, J., ve Jose, P. E. (2012). The influence of discrepancies between adolescent and parent ratings of family dynamics on the well-being of adolescents. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 858.
- Şata, M. (2020). Nicel araştırma yaklaşımları. Oğuz, E. (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 77-98). Eğitim kitap Yayıncılık.
- Wender, P. H., ve Tomb, D. A. (2010). Attention-deficit hyperactivity disorder in adults: An overview. *Attention-Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) in Adults*, 176, 1-37.

- Windle, M., ve Windle, R. C. (2006). Adolescent temperament and lifetime psychiatric and substance abuse disorders assessed in young adulthood. *Personality and Individual Differences*, 41(1), 15-25.
- World Health Organization. (2024). Working for a brighter, healthier future: How WHO improves health and promotes well-being for the world's adolescents, Second Edition <https://www.who.int/publications/i/item/9789240093966>
- Twenge, J. M., Haidt, J., Blake, A. B., McAllister, C., Lemon, H., ve Le Roy, A. (2021). Worldwide increases in adolescent loneliness. *Journal of Adolescence*, 93, 257-269.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.